

Genetik Modifikasyon ile HIV Engellenmeli mi?

Bircesu Uslu

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencisi

Dünya 1981 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde cinsel yönelimi homoseksüel olan erkeklerde ve Haiti'den gelen göçmenlerde AIDS hastalığının tanımlanmasıyla sarsıldı. 2 yıl sonra 1983 yılında AIDS'e neden olan virüs HIV (İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü, Human Immunodeficiency Virus) izole edilmesiyle 80li yılların korkulu epidemisine neden olan bulaşın adı konulmuş oldu.¹ Birçok araştırmaya konu olan bu virüsün ilk olarak Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti olan Kinshasa'da ortaya çıktığına dair işaretler mevcut.² Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Temmuz 2017 yılına ait verilerine göre, Dünyada 36,7 milyon HIV ile enfekte kişi olduğu ve hastalığın tanımlandığı 1981 yılından beri 35 milyon kişinin hayatını bu hastalıktan kaybettiği bildirilmektedir. Virüse karşı tam kür günümüzde de hala bulunamamıştır. Geçtiğimiz aylarda ikiz bebeklerin genetiğiyle oynayarak onları HIV'e dayanıklı hale getiren araştırmacı He Jiankui, dikkatleri üzerine bu nedenle de biraz çekmiştir.

Shenzhen'de bir üniversitede araştırmacı olarak görev alan He Jiankui, ikiz bebeklerin DNA'larında Crispr-Cas9 molekülünü kullanarak genetik kod değişiklikleri yaptığını iddia eden bir açıklama yapmıştır. He Jiankui, amacının genetik bir hastalığı iyileştirmek veya önlemek olmadığını bebeklere az sayıda insanın sahip olduğu HIV'nin hücrelere girmesini engelleyen genetik bir özelliği kazandırmak olduğunu belirtmiştir.³ Uluslararası bir konferansta yaptığı konuşmada bu ve benzeri çalışmalara izin verilmesi veya yasaklanmasının toplumun kararı olduğunun altını çizmesi konuşmasının dikkat çekici yanlarından biridir. Araştırma, alanın önde gelen isimlerince insanlar üzerine yapılan genetik modifikasyonların etik olmaması sebebiyle eleştirilmiştir. Biyoetik alanında yaptığı çalışmalarla bilinen Dr. Kiran Musunuru ve Dr. Julian Savulescu, söz konusu araştırmanın etik kurallarına uymadığını ifade etmişlerdir. Genetiği değiştirilen bebeklerin grip ve Batı Nil virüsleri sebebiyle hayatlarını kaybetme risklerinin yüksek olabileceğine dikkat çeken Savulescu, bebeklerin kanser riskinin artmış olabileceği açıklamasında bulunmuştur. Konuyla ilgilenen yetkililer, insanda genetik modifikasyonun etik açıdan kabul edilebilir olmadığını, Çin hükümetinin buna göz yummayacağını ve He Jiankui'nin araştırmacı lisansının iptal edileceği bildirilmiştir.

İnsanlarda genetik modifikasyonlara izin verilip verilmemesi uzun süredir akılları kurcalayan bir tartışma konusu. ABD başta olmak üzere birçok ülke insan genom modifikasyonu ile 'üstün' ırk yaratmaya çalışan araştırmaları etik ilkeleri ihlal etmesi sebebiyle yasaklamıştır. Genomda yapılan değişiklikler kişilerin hayatını geri dönüşü olmayacak şekilde etkileyebilme riski taşımaktadır. İkizlerin bundan sonra ne gibi zorluklarla mücadele etmek zorunda olacakları tahmin etmek ise imkânsızdır. Genomlarındaki değişiklik onları HIV'den korunurken birçok patojene karşı korumasız hale getirmiş olabilir. He Jiankui'nin de belirttiği gibi, bu ve benzeri araştırmalara izin vermek veya yasaklanmasını sağlamak, konu üzerinde tartışmak toplumca bizlerin de sorumluluğunda. Toplum olarak gücümüzün farkında olarak, etik kuralları ihlal eden araştırmaların önüne geçilmesine katkı sağlayabilir, başka ikizlerin denek olarak kullanılmalarını engelleyebiliriz.

1- http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDS_web-2017.pdf

2- <https://www.uplifers.com/hivnin-ilk-ortaya-cikisi-ve-yayilma-sureci/#ixzz5YYBW4AAB>

3- <https://www.theguardian.com/science/2018/nov/26/worlds-first-gene-edited-babies-created-in-china-claims-scientist>

Orta Asya Türk Tıbbı ve Humoral Patoloji Teorisi

H. Volkan Acar

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi

Türklerin Anadolu'ya büyük kitleler halinde göçlerinden önce var olan ve bu göçlerden sonraki dönemlerde de varlığını sürdüren Orta Asya Türk tıbbı, çeşitli tıp gelenekleriyle yakın ilişkide bulunmuş ve komşu bölgeler olan Çin, Moğol, Tibet ve Hint tıp gelenekleri yanında İslam tıbbıyla da etkileşim içinde olmuştur.

Bilindiği gibi Orta Asya Türk tıbbına dair ilk belgeler, 20. yüzyılın başında Turfan seferleri sırasında bulunmuş olan Uygur tıbbı belgeleridir. Günümüz Türkçesine aktarılmış olan bu belgelerdeki sınırlı bilgiler, Orta Asya Türk tıbbının yalnızca bir parçasını oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu konuda daha kapsamlı bir değerlendirme için Orta Asya Türk topluluklarının farklı dönemlerde, farklı inançların etkisi altında, farklı coğrafyalarda kayda geçirdikleri diğer tıbbi ve tıp dışı kaynakların da incelenmesine gereksinim vardır. İlk olarak M.Ö. 5. yüzyılda sistemleştirilmiş olan ve 19. yüzyıla kadar neredeyse tüm dünya tıbbında baskın görüş olan humoral patoloji teorisi, tıptaki tanı ve tedavi girişimlerine temel oluşturmuştur. Dört unsur/element üzerinde şekillenen bu teorinin özellikle Türklerin